مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۱۷، تیر ۱۳۹۷، ۳۰۴-۲۹۳

پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی در دانشجویان پزشکی دختر دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد بر مبنای تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

مهرداد حاجی‌حسنی[۱]

دریافت مقاله: ۹۶/۸/۱۳ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۹۶/۱۰/۳۰ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۹۷/۲/۲ پذیرش مقاله: ۹۷/۲/۵

چکیده

زمینه و هدف: فرسودگی تحصیلی مسأله‌ای مهمی است که با عملکرد ضعیف تحصیلی در ارتباط است. گرچه، توجه زیادی به این مسأله شده است، اما پژوهش‌های محدودی در رابطه با نقش تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده انجام شده است. هدف اصلی پژوهش حاضر پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی در دانشجویان پزشکی دختر دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بر مبنای تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده بود.

مواد و روش‌ها: این پژوهش از نوع توصیفی است. جامعه پژوهش را دانشجویان پزشکی دختر دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد تشکیل می‌دادند که ۲۰۰ نفر از آنها در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و با مقیاس‌های فرسودگی تحصیلی Schaufeli و همکاران، تمامیت‌خواهی بشارت و جو عاطفی خانواده Hilburn-Cobb مورد ارزیابی قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی (میانگین ± انحراف معیار)، آزمون‌های همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه تمامیت خواهی و فرسودگی تحصیلی (r= ۰/۲۱۸، P<۰/۰۰۱) و نیز رابطه بین جو عاطفی خانواده با فرسودگی تحصیلی (r= -۰/۲۸۹، P<۰/۰۰۱) معنی‌دار است. نتایج رگرسیون خطی چندگانه نیز نشان داد که تمامیت خواهی (B=۰/۱۹۳، P=۰/۰۰۵) و جو عاطفی خانواده (B= -۰/۴۰۳، P=۰/۰۰۱) توان پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی را دارند و ۱۴/۲ درصد واریانس فرسودگی تحصیلی دانشجویان را تبیین می‌کنند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج، در طرح‌های مداخلاتی، توجه به نقش تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده جهت پیش‌گیری و یا کاهش فرسودگی تحصیلی دانشجویان ضروری به نظر می رسد.

واژه‌های کلیدی: فرسودگی تحصیلی، تمامیت‌خواهی، جو عاطفی خانواده، دانشجویان، شهرکرد

۱- استادیار گروه مشاوره، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهرکرد، شهرکرد، ایران
تلفن: ۳۲۳۲۲۵۳۲-۰۳۸، دورنگار: ۳۲۳۲۴۴۰۱-۰۳۸، پست الکترونیکی: dr_hajihasani@lit.sku.ac.ir

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

مقدمه

فرسودگی در ابتدا در حرفه‌هایی که با مردم سر و کار داشتند (نظیر کارکنان خدمات انسانی) مورد توجه قرار گرفت که بر روابط بین فردی بین کارفرما و ارباب رجوع تأکید داشتند [۱]. با انجام پژوهش‌های تجربی بیشتر، این مفهوم به سایر حرفه‌هایی که نیز کمتر با مردم سر و کار دارند گسترش یافت. پژوهش‌گران دریافتند که نشانه‌های فرسودگی در بافت‌های غیر شغلی، نظیر ازدواج، ورزش و دانشگاه نیز قابل مشاهده است [۲]. فرسودگی تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه به احساس خستگی به دلیل تکالیف درسی (خستگی)، داشتن نگرش بدبینانه به امور دانشگاه (بدبینی) و احساس عدم شایستگی به عنوان یک دانشجو (کارایی پایین) اشاره دارد [۳]. فرسودگی تحصیلی علاوه بر تأثیر بر روی ابعاد مختلف زندگی فردی در دانشجویان، اثرات منفی متعددی نیز بر شرایط تحصیلی و خانوادگی آنان دارد که می‌توان به شکایت‌های مختلف روان‌شناختی، ناسازگاری، تعارضات درون خانواده و مشکلات تحصیلی اشاره کرد و در نهایت، عوامل مذکور ممکن است بر کیفیت نیروی کار آینده در جامعه مؤثر باشند [۴].

فرسودگی تحصیلی از جمله مهم‌ترین مشکلات در دانشجویان رشته پزشکی می‌باشد [۵]. دوره‌های آموزشی پزشکی فرآیندی طولانی است که در آن دانشجویان با استرس‌های چندگانه‌ای از قبیل فشار بیش از اندازه درسی، کمبود اوقات فراغت، فشار هیجانی برای کسب نمرات بهتر و شرایط خاص یادگیری روش‌های پیچیده پزشکی، مواجه می‌باشند [۶]. لذا این امر می‌تواند منجر به نوعی احساس خستگی و نیز نگرش‌های منفی دانشجویان، نسبت به تحصیل گردد [۷]. هم‌چنین، نتایج پژوهش‌های انجام شده در این زمینه، نشان داد که دانشجویان دختر رشته‌های پزشکی در مقایسه با پسران به دلیل داشتن وضعیت روان‌شناختی متفاوت، بیشتر تحت تأثیر فرسودگی تحصیلی قرار می‌گیرند [۵]. این نتایج، انجام پژوهش در دختران مشغول به تحصیل در رشته پزشکی را ضروری می‌سازد.

تمامیت‌خواهی از جمله متغیرهایی است که به نظر می‌رسد با فرسودگی تحصیلی در ارتباط باشد. تمامیت‌خواهی ویژگی شخصیتی است که به صورت میل به دست‌یابی به جایگاه‌های بالا و ایجاد معیارهای افراطی برای عملکرد تعریف می‌شود [۸]. تمامیت‌خواهی برای آن دسته از دانشجویان دانشگاهی که عملکرد تحصیلی برای رشد فردی‌شان اهمیت فراوانی دارد، شیوع بالایی دارد [۹]. Zhang و همکاران به این نتیجه رسیدند که تمامیت‌خواهی ناسازگارانه با فرسودگی تحصیلی رابطه مثبت دارد [۹]. Chang و همکاران نیز نشان دادند که تمامیت‌خواهی ناسازگارانه با واسطه نوع انگیزش، با فرسودگی تحصیلی در ارتباط است [۱۰].

متغیر دومی‌که نقش آن در فرسودگی تحصیلی مورد بررسی قرار می‌گیرد جو عاطفی خانواده است. جو عاطفی خانواده بر مبنای چندین متغیر شامل رفتارهای فرزندپروری خاص و نیز زمان، مقدار و انواع هیجانات ابراز شده توسط اعضاء خانواده مشخص می‌شود [۱۱]. Stocker و همکاران دریافتند که بین میزان هیجانات منفی ابراز شده در خانواده با افسردگی و اضطراب رابطه وجود دارد و فرزندانی که در خانواده‌های با تعارض و کنترل کمتر رشد می‌کنند، اختلالات روان‌شناختی کمتری را نشان می‌دهند [۱۲]. در ایران نیز عربیان و

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

همکاران نشان دادند که بین الگوی ارتباط مادر- فرزند با فرسودگی تحصیلی رابطه وجود دارد [۱۳].

با توجه به این‌که ادبیات پژوهش نشان داد که فرسودگی تحصیلی مسأله‌ای مهم و فراگیر در دانشجویان دختر پزشکی است [۱۴] و پیامدهای منفی بر وضعیت روان‌شناختی آنان دارد [۵] و از سوی دیگر، در ایران نقش متغیرهای تمامیت خواهی و جو عاطفی خانواده در فرسودگی تحصیلی دختران دانشجو در رشته پزشکی کمتر مورد بررسی قرار گرفته است [۱۵]، لذا هدف از پژوهش حاضر پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی در دانشجویان دختر دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد بر مبنای تمامیت خواهی و جو عاطفی خانواده می‌باشد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع توصیفی است. جامعه پژوهش شامل دانشجویان دختر دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد در رشته پزشکی در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود. تعداد کل اعضای جامعه ۴۰۰ نفر بود که با توجه به فرمول زیر، حجم نمونه ۱۹۶ نفر محاسبه شد. با توجه به این‌که احتمال می‌رفت تعدادی از پرسش‌نامه‌ها مخدوش باشند، لذا تعداد ۲۵۰ پرسش‌نامه مورد اجرا قرار گرفت که در نهایت، تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه قابلیت استفاده پژوهشی را داشتند. در فرمول زیر، Z ضریب ثبات متناظر با سطح اطمینان ۹۵%، p نسبتی از جمعیت فاقد صفت معین متغیر مورد مطالعه (فرسودگی تحصیلی)، d مقدار اشتباه مجاز اندازه گیری و N حجم جامعه مورد مطالعه می‌باشد. در این پژوهش مقدار z برابر با ۱/۹۶، مقدار p برابر ۰/۵، مقدار d برابر ۰/۰۵ و مقدار N نیز ۴۰۰ در نظر گرفته شد.

$$n = \frac{\frac{Z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N}\left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1\right)}$$

دانشجویان با روش نمونه‌گیری در دسترس، انتخاب شدند و پس از کسب رضایت‌نامه آگاهانه از شرکت کنندگان، پرسش‌نامه‌های فرسودگی تحصیلی Schaufeli و همکاران، جو عاطفی خانواده Hilburn و تمامیت‌خواهی بشارت در اختیار آنها قرار گرفت. مدت زمان اجرای پژوهش سه ماه به طول انجام انجامید (از دی تا اسفند ۱۳۹۵). دسترسی به اعضای گروه نمونه از طریق حضور پژوهش‌گر و یا دستیار پژوهش‌گر در کلاس درس و یا در خوابگاه دانشجویی صورت می‌گرفت. ویژگی‌های دموگرافیکی ثبت شده شامل سن، ترم تحصیلی و وضعیت تأهل بود. قبل از اجرای پرسش‌نامه‌ها، جهت رعایت اصل رضایت آگاهانه، در مورد اهداف پژوهش، نحوه انتشار یافته‌ها و دسترسی به پرسش‌نامه‌ها توضیحات لازم ارائه و به سؤالات و نگرانی‌های احتمالی شرکت کنندگان، پاسخ داده شد. جهت رعایت اصل محرمانه بودن اطلاعات، به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد که نیازی به نوشتن نام بر روی پرسش‌نامه‌ها نیست و تأکید شد که فقط پژوهش‌گر به داده‌ها و پرسش‌نامه‌ها دسترسی دارد و نتایج صرفاً به صورت یافته‌های کلی گزارش خواهد شد. معیارهای در نظر گرفته شده برای ورود به پژوهش شامل جنسیت (فقط دختران)، رشته (فقط پزشکی) و اشتغال به تحصیل بود و تنها معیار خروج از مطالعه نیز مخدوش بودن پرسش‌نامه‌ها در نظر گرفته شد.

جهت گردآوری داده‌های پژوهش از ابزارهای زیر استفاده شد که به اختصار توضیح داده می‌شوند:

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

۱. پرسش‌نامه فرسودگی تحصیلی: پرسش‌نامه فرسودگی تحصیلی توسط Schaufeli و همکاران ساخته شد [۱۶] و Rostami و همکاران آن را مورد هنجاریابی قرار دادند [۱۷]. تعداد سؤالات پرسش‌نامه ۱۵ ماده است که نمره گذاری آن بر اساس طیف هفت درجه‌ای لیکرت بوده است. به این صورت که برای سؤالات ۱ تا ۹ به گزینه هرگز، عدد صفر، به گزینه خیلی کم ۱، به گزینه نسبتاً کم ۲، به گزینه گاهی ۳، به گزینه نسبتاً زیاد ۴، به گزینه بیشتر ۵ و به گزینه همیشه ۶ اختصاص یافته است. سؤالات ۱۰ تا ۱۵ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌گردند. پرسش‌نامه دارای سه حیطه فرسودگی تحصیلی یعنی خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی (بدبینی) تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی است. خستگی تحصیلی ۵ ماده (به عنوان مثال: مطالب درسی خسته کننده هستند)، بی‌علاقگی تحصیلی ۴ ماده (به عنوان مثال: احساس می‌کنم نسبت به مطالب درسی علاقه‌ای ندارم) و ناکارآمدی تحصیلی ۶ ماده (به عنوان مثال: احساس می‌کنم نمی‌توانم از عهده مشکلات درسی بر بیایم) دارد. برای به دست آوردن امتیاز مربوط به هر بعد، مجموع امتیاز سؤالات مربوط به آن را بایستی با هم جمع کرد و برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسش‌نامه، مجموع امتیاز همه سؤالات با یکدیگر جمع می‌شوند. نمره بالا در این پرسش‌نامه نشان دهنده فرسودگی تحصیلی بیشتر است. حداکثر نمره ممکن در این پرسش‌نامه (امتیاز کلی پرسش‌نامه) ۹۰ و پایین ترین نمره ممکن هم صفر است. پایایی پرسش‌نامه به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۴ و ۰/۶۷ برای خستگی عاطفی، بی‌علاقگی و ناکارآمدی تحصیلی محاسبه شده است [۱۷]. در پژوهش حاضر میزان آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۷۸ و برای مؤلفه‌های خستگی عاطفی، بی‌علاقگی و ناکارآمدی به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۷۶ و ۰/۷۷ گزارش شد.

۲. پرسش‌نامه مقیاس جو عاطفی خانواده: این مقیاس توسط Hilburn-Cobb به منظور سنجش میزان مهرورزی در تعاملات کودک-والدین ساخته شده است [۱۸]. پرسش‌نامه ۱۶ سؤال دارد و هدف آن ارزیابی جو عاطفی خانواده (رابطه پدر– فرزندی و رابطه مادر– فرزندی) می‌باشد. این پرسش‌نامه دارای ۸ بعد بوده که در جدول زیر ابعاد و نیز شماره سؤالات مربوط به هر بعد ارائه گردیده است:

بعد	سؤالات مربوطه
محبت	۱-۲
نوازش	۳-۴
تأیید کردن	۵-۶
تجربه‌های مشترک	۷-۸
هدیه دادن	۹-۱۰
تشویق کردن	۱۱-۱۲
اعتماد	۱۳-۱۴
احساس امنیت	۱۵-۱۶

نمره‌گذاری پرسش‌نامه بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بوده که به گزینه خیلی کم عدد ۱، به گزینه کم ۲، به گزینه در حد متوسط ۳، به گزینه زیاد ۴ و به گزینه خیلی زیاد عدد ۵، اختصاص داده شده است. هر دو سؤال یکی از خرده مؤلفه‌های جو عاطفی را اندازه‌گیری می‌کنند. سؤالات زوج، رابطه پدر– فرزندی و سؤالات فرد، رابطه مادر– فرزندی را اندازه‌گیری می‌کنند. جمع کل نمره پدر–فرزندی ۴۰، و مادر– فرزندی نیز ۴۰ است. نمرات کلی بالاتر، نشان دهنده جو عاطفی بالاتر و بهتر در خانواده فرد پاسخ دهنده خواهد

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

بود و بر عکس. حداکثر نمره کل پرسش‌نامه ۸۰ و حداقل نمره ۱۶ می‌باشد [۱۹]. در تحقیق عسکری و همکاران برای بررسی همسانی درونی مقیاس جو عاطفی خانواده از روش آلفای کرونباخ، تنصیف و Guttman استفاده شد که به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۷۷ و ۰/۷۷ به دست آمد که نشان دهنده پایایی قابل قبول این مقیاس است [۲۰]. در پژوهش حاضر میزان پایایی برای کل پرسش‌نامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۵ و برای بعد پدر- فرزندی ۰/۷۷ و برای بعد مادر- فرزندی ۰/۷۴ گزارش شد.

۳. مقیاس تمامیت‌خواهی: این پرسش‌نامه یک آزمون ۳۰ سؤالی است که توسط بشارت به فارسی ساخته شده است. نمره‌گذاری پرسش‌نامه بر اساس طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بوده که به گزینه کاملاً مخالفم عدد ۱، به مخالفم ۲، به نمی‌دانم ۳، به موافقم ۴ و به کاملاً موافقم عدد ۵ اختصاص داده شده است. این پرسش‌نامه سه بعد تمامیت‌خواهی را می‌سنجد که ۱۰ ماده آن تمامیت‌خواهی خویشتن‌مدار، ۱۰ ماده تمامیت‌خواهی دیگرمدار و ۱۰ ماده آخر تمامیت‌خواهی جامعه‌مدار را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. حداقل و حداکثر نمره آزمودنی در زیر مقیاس‌های ۳ گانه به ترتیب ۱۰ و ۵۰ است. نمرات بالاتر نشان دهنده تمامیت‌خواهی بیشتر در آن مقیاس است. آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس تمامیت‌خواهی خویشتن‌مدار ۰/۹۲ و برای تمامیت‌خواهی دیگرمدار ۰/۸۷ و برای تمامیت‌خواهی جامعه‌مدار ۰/۸۴ بود که نشان دهنده همسانی درونی بالای مقیاس است [۲۱]. در پژوهش حاضر، میزان آلفای کرونباخ برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۲ و برای زیر مقیاس تمامیت‌خواهی خویشتن‌مدار، دیگرمدار و جامعه‌مدار به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۸۷ و ۰/۸۴ گزارش شد.

جهت تحلیل داده‌ها در سطح آمار توصیفی از میانگین ± انحراف استاندارد و در سطح آمار استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه به روش هم‌زمان (Enter) با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شد. سطح معنی‌داری در آزمون‌ها، ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

میانگین و انحراف معیار سن نمونه ها ۳/۵۶ ± ۲۲/۴۲ سال بود که در دامنه سنی ۱۸ تا ۲۹ سال قرار داشتند و ۹۰ درصد (۱۸۰ نفر) آنان بین ۱۸ تا ۲۵ سال بودند. در این مطالعه تعداد ۱۷۰ نفر (۸۵ درصد) مجرد و ۳۰ نفر (۱۵ درصد) متأهل بودند. هم‌چنین، بیش از ۳۱ درصد (۶۲ نفر) در ترم ۶ پزشکی مشغول به تحصیل بودند. میانگین و انحراف معیار نمره فرسودگی تحصیلی به ترتیب ۱۵/۴۷ ± ۴۹/۲۴، برای تمامیت خواهی ۱۵/۳۲ ± ۸۹/۴۰ و برای جو عاطفی خانواده ۱۱/۱۶ ± ۶۳/۹۵ بود.

برای اطمینان از عدم تخطی از نرمال بودن، خطی بودن و یکسانی پراکندگی حول خط رگرسیونی، از تحلیل‌های مقدماتی استفاده شد. جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون ناپارامتری Kolmogorov–Smirnov استفاده شد. نتایج نشان داد که آماره Z برای فرسودگی تحصیلی، تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده به ترتیب برابر با ۰/۷۸۷، ۰/۱۴۲ و ۰/۹۸۳ است که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵، فرض نرمال بودن برای تمامی‌متغیرها برقرار بود (P>۰/۰۵). برای بررسی مفروضه چند هم‌خطی (Multicolinearity) از شاخص‌های تحمل (Tolerance) و عامل تورم واریانس (Variance inflation factor;

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

VIF) استفاده شد. ضریب Tolerance که بین ۰ تا ۱ نوسان دارد، نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل تا چه اندازه رابطه خطی با همدیگر دارند. بنابراین، هر چه مقدار Tolerance بیشتر (نزدیک به عدد ۱) باشد، میزان هم‌خطی کمتر است و بر عکس، هر چه مقدار Tolerance کمتر (نزدیک به عدد صفر) باشد، نشان می‌دهد که میزان هم خطی بالاست. VIF نیز از تقسیم عدد ۱ بر مقدار Tolerance حاصل می‌شود. هر چه مقدار VIF از عدد ۲ بزرگ‌تر باشد، میزان هم‌خطی بیشتر است [۲۲]. به طور کلی، اگر ارزش شاخص Tolerance کمتر از ۰/۱ و شاخص VIF بالای ۱۰ باشد از این مفروضه تخطی شده است [۲۳]. مقادیر ارائه شده این دو آماره (در جدول ۱) برای متغیرهای مورد مطالعه نشان می‌دهد که از این مفروضه تخطی نشده است. هم‌چنین برای بررسی استقلال خطاها، از آزمون Durbin-Watson استفاده شد. مقدار این آماره اگر بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد از این فرض تخطی نشده است [۲۴]. مقدار این آماره ۱/۶۰ به دست آمده است، لذا فرض استقلال خطاها پذیرفته است.

آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که رابطه تمامیت‌خواهی و فرسودگی تحصیلی مستقیم و معنی‌دار است (r=۰/۲۱۸، P <۰/۰۰۱) و جو عاطفی خانواده به صورت غیرمستقیم و معنی‌دار با فرسودگی تحصیلی (r= -۰/۲۸۹، P<۰/۰۰۱) ارتباط دارد. همچنین آزمون همبستگی پیرسون در ارتباط با متغیرهای جمعیت‌شناختی، نشان داد که رابطه سن با فرسودگی تحصیلی غیر مستقیم و معنی‌دار است (r= -۰/۱۴۱، P=۰/۰۴۶) اما رابطه معنی‌داری بین وضعیت تأهل (r= -۰/۱۰۱، P=۰/۱۵۹) و ترم تحصیلی (r= -۰/۰۱۴، P=۰/۸۴۰) با فرسودگی تحصیلی مشاهده نگردید. لذا از بین متغیرهای جمعیت شناختی فقط سن به دلیل داشتن رابطه معنی‌دار با فرسودگی تحصیلی، وارد معادله رگرسیون شد.

نتایج آزمون تحلیل واریانس نشان داد که مدل رگرسیون معنی‌دار بوده (R^2=%۱۴/۲، F=۱۰/۸۰۰، P<۰/۰۰۱) و ۱۴/۲ درصد از واریانس فرسودگی تحصیلی بر اساس متغیرهای پیش بین، تبیین می‌شود. ضرایب رگرسیونی حکایت از آن دارند که تمامیت‌خواهی (t=۲/۸۳۳، P=۰/۰۰۵) و جو عاطفی خانواده (t=-۴/۳۹۳، P=۰/۰۰۱) قادر به پیش بینی واریانس فرسودگی تحصیلی در دانشجویان می‌باشند (جدول ۱).

جدول ۱ ضرایب استاندارد و غیر استاندارد را برای متغیرهای معنی‌دار در پیش‌بینی متغیر فرسودگی تحصیلی نشان می‌دهد. ضرایب رگرسیونی استاندارد نشده (B)، ضرایب مربوط به مدل رگرسیونی برآورده شده می‌باشند که در پژوهش حاضر، مقادیر B برای تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده به ترتیب برابر با ۰/۱۹۳ و ۰/۴۰۳- می‌باشد. ضرایب استاندارد شده یا بتا (β) بر اساس واحد استاندارد اندازه‌گیری می‌شوند. هر چه مقدار β بزرگتر باشد، اثر متغیر پیش‌بینی کننده متغیر ملاک بیشتر خواهد بود. میزان β برای تمامیت‌خواهی ۰/۱۹۱ است که مشخص می‌کند که میزان تغییر یک انحراف استاندارد در متغیر تمامیت‌خواهی، منجر به تغییر ۰/۱۹۱ در میانگین متغیر ملاک (فرسودگی تحصیلی) می‌گردد. میزان β برای جو عاطفی خانواده ۰/۲۹۱- است که مشخص می‌کند که میزان تغییر یک انحراف استاندارد در متغیر جو عاطفی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

خانواده، منجر به تغییر ۰/۲۹۱- در میانگین متغیر ملاک (فرسودگی تحصیلی) می‌گردد.

جدول ۱- برآورد ضرایب رگرسیون فرسودگی تحصیلی بر اساس تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده در دانشجویان پزشکی دختر دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵

مدل	ضرایب غیر استاندارد	ضرایب استاندارد		مقدار t	مقدار P	Tolerance	VIF
	مقدار B	خطای استاندارد	β				
تمامیت‌خواهی	۰/۱۹۳	۰/۰۶۸	۰/۱۹۱	۲/۸۳۳	۰/۰۰۵	۰/۹۶۰	۱/۰۴۲
جو عاطفی خانواده	-۰/۴۰۳	۰/۰۹۲	-۰/۲۹۱	-۴/۳۹۳	۰/۰۰۱	۰/۹۹۸	۱/۰۰۲
سن	-۰/۴۹۶	۰/۴۹۶	-۰/۱۱۴	-۱/۶۸۸	۰/۰۹۳	۰/۹۵۹	۱/۰۴۳

بحث

یافته‌های این مطالعه نشان داد که تمامیت‌خواهی می‌تواند فرسودگی تحصیلی را افزایش دهد. بهروزی و همکاران نشان دادند که تمامیت‌خواهی ناسازگارانه با فرسودگی تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌دار دارد [۲۵]. Zhang و همکاران نیز در پژوهشی با هدف بررسی رابطه بین تمامیت‌خواهی، فرسودگی تحصیلی و اشتیاق تحصیلی در دانشجویان به این نتیجه رسیدند که تمامیت‌خواهی ناسازگارانه با فرسودگی تحصیلی رابطه مثبت دارد [۹].

در تبیین این یافته می‌توان گفت که تمامیت‌خواهی ناسازگارانه شامل برگزیدن معیارهای بالا و غیر واقعی در زمینه‌های مختلف مانند امور تحصیلی، نگرانی بیش از اندازه در مورد اشتباهات خود، تفاوت زیاد بین عملکرد و معیارهای فردی، تردید وسواسی درباره اعمال شخصی و انگیزش برای اجتناب از پیامدهای منفی به جای انگیزش برای رسیدن به پیامدهای مثبت است [۲۵]. لذا با توجه به این ویژگی‌ها در افراد تمامیت‌خواه، می‌توان انتظار داشت که افراد با این ویژگی شخصیتی بیشتر در معرض فرسودگی تحصیلی قرار بگیرند. هم‌چنین، در تبیین این یافته می‌توان به عزت نفس پایین در افراد تمامیت‌خواه اشاره کرد. همچنین مشخص شده است که افراد با تمامیت‌خواهی ناسازگار، از عزت نفس کمتری برخوردارند [۲۶]. از آن‌جا که اغلب پژوهش‌ها نشان دادند که افراد با عزت نفس کمتر، بیشتر در معرض فرسودگی تحصیلی قرار می‌گیرند [۲۷]، لذا شاید بتوان گفت که عزت نفس کم در افراد با تمامیت‌خواهی ناسازگارانه، زمینه بیشتری را برای فرسودگی تحصیلی فراهم می‌کند. هم‌چنین، در بیانی دیگر شاید بتوان گفت از آن‌جا که پژوهش‌ها نشان دادند که افراد با تمامیت‌خواهی بالا معمولاً احساس کنترل کمتری بر رفتارهای خود دارند و دائماً نگران برآورده کردن انتظارات سطح بالای تحمیل شده از طرف اجتماع و یا تنظیم شده از طرف خود می‌باشند [۱۰]، لذا این احساسِ کنترل کم ممکن است زمینه را برای شکست‌های تحصیلی و در نتیجه فرسودگی تحصیلی فراهم نماید.

پژوهش حاضر نشان داد که جو عاطفی خانواده، توان پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی را دارد. بدین معنا که هر چه جو عاطفی خانواده بالاتر (مثبت‌تر و صمیمانه‌تر) باشد، فرسودگی تحصیلی کمتر است. این یافته با نتایج پژوهش Luo و همکاران [۲۸]، Kumar و همکارش [۲۹] همخوان است. این محققان در نتایج پژوهش خود ارتباط منفی و

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

معنی‌دار بین جو عاطفی مثبت و فرسودگی تحصیلی پیدا کردند. در بیان این یافته می‌توان گفت که نهاد خانواده در مقام اولین جایگاه تعلیم و تربیت، شکل دهنده بسیاری از نگرش‌ها و دیدگاه‌های فرزندان خواهد بود. نوع نگاه و نحوه برخورد خانواده‌ها با امر تحصیل و یا حتی ارزش بودن یا نبودن تحصیل در خانواده، می‌تواند اثرات متفاوتی بر نگرش فرزندان به تحصیل بگذارد و مشخص شده است که سطوح متعادل مشارکت خانواده‌ها در تحصیل فرزندان، نقش مؤثری در سلامت روان دانش آموزان دارد [۳۰]. می‌توان گفت که در جو خانوادگی مبتنی بر حمایت و همدلی که فرزند بداند در مواردی که از عهده مسائل تحصیلی بر نمی‌آید، از سوی خانواده مورد قضاوت قرار نمی‌گیرد و این امر را به ناتوانی‌های ذهنی و شخصیتی وی نسبت نمی‌دهند، عوامل خطر مرتبط با فرسودگی تحصیلی کاهش می‌یابند [۳۱].

هم‌چنین، می‌توان گفت که تعاملات خانواده نقش مهمی‌در شادمانی افراد ایفاء می‌کند. این تعاملات و روابط بین فردی بین والدین، والدین و فرزندان و همشیره‌ها و هر فرد دیگری که در خانه زندگی می‌کند، وجود دارد. کارکرد سالم این الگوهای تعاملی، سلامت روان افراد را افزایش می‌دهد و مشخص شده است که کارکرد خانواده با شادمانی فرزندان در ارتباط است [۳۲]. لذا می‌توان انتظار داشت که در خانواده‌های با کارکرد مناسب، فرزندان توان حل مشکلات و مسائل تحصیلی را با رویکردهای همکارانه و سازگارانه داشته باشند، که این امر تا حدی از فرسودگی تحصیلی جلوگیری می‌کند [۳۳].

پژوهش حاضر نشان داد که متغیر سن در معادله رگرسیون سهم معنی‌داری در پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی نداشت. این یافته با نتایج مطالعه دوران و همکاران همخوان است [۳۴]. با توجه به این‌که ۹۰ درصد (۱۸۰ نفر) آزمودنی‌ها در پژوهش حاضر بین ۱۸ تا ۲۵ سال بودند، چنین نتیجه‌ای منطقی به نظر می‌رسد. این امر نیاز به پژوهش‌های بیشتر در زمینه فرسودگی تحصیلی در بین گروه‌های سنی با پراکندگی بیشتر را می‌طلبد.

پژوهش حاضر دارای محدودیت‌هایی بود که بر یافته‌ها و نتیجه‌گیری آن اثر می‌گذارد و می‌تواند پیامدهای کاربرد این مطالعه را محدود سازد. با توجه به مقطعی بودن طرح پژوهش، امکان تعیین روابط علّی بین فرسودگی تحصیلی و عوامل پیش‌بین آن میسر نبود. هم‌چنین، پژوهش حاضر بر روی دانشجویان دختر در دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد انجام شده است که تعمیم‌پذیری نتایج به سایر دانشجویان از دانشگاهای کشور را با محدودیت مواجه می‌نماید. استفاده از سایر رویکردهای پژوهشی (نظیر طرح‌های ترکیبی)، شیوه‌های سنجش جامع و بررسی سایر متغیرهای مهم در فرسودگی تحصیلی پیشنهادهای این پژوهش برای رفع این محدودیت‌ها در مطالعات آینده است. هم‌چنین، انجام مطالعات آزمایشی در آینده با هدف تدوین برنامه کاهش فرسودگی تحصیلی که در آن به نقش تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده توجه شده باشد، مفید است.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان داد که تمامیت‌خواهی و جو عاطفی خانواده توان پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی در دانشجویان را دارد. با توجه به این نتایج، با به کارگیری مداخلات مناسب و مؤثر برای کاهش تمامیت‌خواهی و نیز تلاش در جهت بهبود جو عاطفی خانواده های دانشجویان،

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

شاید بتوان تا حدی از فرسودگی تحصیلی پیش‌گیری کرد.

تشکر و قدردانی

مؤلف مقاله از تمامی‌دانشجویان شرکت‌کننده در پژوهش و نیز از خانم فاطمه هاشمی‌دانشجوی مشاوره دانشگاه شهرکرد به دلیل همکاری در توزیع و جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها کمال تشکر و قدردانی را دارد.

References

[1] Maslach C, Schaufeli WB, Leiter MP. Job burnout. *Annu Rev Psychol* 2001; 52(1): 397-422.

[2] Smith TD, DeJoy DM, Dyal MA, Huang G. Impact of work pressure, work stress and work–family conflict on firefighter burnout. *Arch Environ Occup Health* 2017; 23(72): 1-8.

[3] Ying L, Wang Y, Lin C, Chen C. Trait resilience moderated the relationships between PTG and adolescent academic burnout in a post-disaster context. *Pers Individ Dif* 2016; 90(2): 108-12.

[4] Gerber M, Lang C, Feldmeth AK, Elliot C, Brand S, Holsboer-Trachsler E, et al. Burnout and mental health in Swiss vocational students: the moderating role of physical activity. *J Adolesc Res* 2015; 25(1): 63-74.

[5] Backović DV, Ilić Živojinović J, Maksimović J, Maksimović M. Gender differences in academic stress and burnout among medical students in final years of education. *Psychiatr Danub* 2012; 24(2): 175-81.

[6] Tosevski DL, Milovancevic MP, Gajic SD. Personality and psychopathology of university students. *Curr Opin Psychiatry* 2010; 23(1): 48-52.

[7] Hojat M, Mangione S, Nasca TJ, Rattner S, Erdmann JB, Gonnella JS, et al. An empirical study of decline in empathy in medical school. *Med Educ* 2004; 38(9): 934-41.

[8] Shannon A, Goldberg JO, Flett GL, Hewitt PL. The relationship between perfectionism and mental illness stigma. *Pers Individ Dif* 2018; 126(1): 66-70.

[9] Zhang Y, Gan Y, Cham H. Perfectionism, academic burnout and engagement among Chinese college students: A structural equation modeling analysis. *Pers Individ Dif* 2007; 43(6): 1529-40.

[10] Chang E, Lee A, Byeon E, Seong H, Lee SM. The mediating effect of motivational types in the relationship between perfectionism and academic burnout. *Pers Individ Dif* 2016; 89(1): 202-10.

[11] Kwok SY, Cheng L, Wong DF. Family emotional support, positive psychological capital and job

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

satisfaction among Chinese white-collar workers. *J Happiness Stud* 2015; 16(3): 561-82.

[12] Stocker CM, Richmond MK, Rhoades GK, Kiang L. Family emotional processes and adolescents' adjustment. *Soc Dev* 2007; 16(2): 310-25.

[13] Arabiyan A, Abolmaali K, Sharifi H. Explaining relationship between academic burnout, child-mother relationship pattern and resiliency in girls' students. *Appl Res Psychol Res Q* 2016; 6(4): 59-73. [Farsi]

[14] Shafran R, Mansell W. Perfectionism and psychopathology: A review of research and treatment. *Clin Psychol Rev* 2001; 21(6): 879-906.

[15] Dasht Bozorgi Z. The relationship between Persecution and perfectionism with Academic achievement and Burnout in medical students. *Educ Strategy Med Sci. 2016;* 9 (1): 34-41.

[16] Schaufeli WB, Salanova M, González-Romá V, Bakker AB. The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *J Happiness Stud* 2002; 3(1): 71-92.

[17] Rostami Z, Abedi MR, Shoufli V. Standardization of Maslash burnout inventory among female students at University of Isfahan. *New Educ App* 2011; 1(1): 21-38. [Farsi]

[18] Hilburn-Cobb CL. Adolescent-Parent Attachments Family Problem-Solving Styles. *Fam Process* 1996; 35(1): 57-82.

[19] Rashidinejad H, Tabrizi M, Shafiabadi A. Effectiveness of parental group training through using Satir's Family Therapy Approach on family emotional conditions. *Knowl & Res in Appl Psychol* 2017; 13(49): 3-11. [Farsi]

[20] Askari P, Safarzadeh S, Ghasemi Monfared M. Relationship of family affective atmosphere. Religious orientation with a tendency to addiction. *Islam Stud Psychol* 2011; 5(8): 26-7. [Farsi]

[21] Besharat MA. Development and validation of Tehran Multidimensional Perfectionism Scale. *Procedia Soc Behav Sci* 2011; 3(30): 79-83.

[22] Habibpoor K, Safari R. comprehensive manual for using SPSS in survey researches. Tehran, Iran: Looyeh and Motefakkeran Publication. 2010. 509-10. [Farsi]

[23] Akinwande MO, Dikko HG, Samson A. Variance inflation factor: As a condition for the inclusion of suppressor variable (s) in regression analysis. *Open J Stat* 2015; 5(07): 754.

[24] Seyed Hashemi SG, Shalchi B, Yaghoubi H. Predicting Hypersexual Disorder in Male Students Based on Difficulties in Emotion Regulation and Psychological Well-being in Male Students at Azarbaijan Shahid Madani University. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2017; 16(5): 421-36. [Farsi]

[25] Behroozi N, Shahni Y, Pour Seid M. The relationship between perfectionism, perceived stress and social support with academic burnout. *Strategy Cult* 2012; 5(20): 83-102. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

[26] Deuling JK, Burns L. Perfectionism and work-family conflict: Self-esteem and self-efficacy as mediator. *Pers Individ Dif* 2017; 116(1): 326-30.

[27] Dahlin M, Joneborg N, Runeson B. Performance-based self-esteem and burnout in a cross-sectional study of medical students. *Med Teach* 2007; 29(1): 43-8.

[28] Luo Y, Wang Z, Zhang H, Chen A. The Influence of Family Socio-economic Status on Learning Burnout in Adolescents: Mediating and Moderating Effects. *J Child Fam Stud* 2016; 25(7): 2111-9.

[29] Kumar R, Lal R. Study of Academic Achievement in Relation to Family Environment among Adolescents. *Int J Indian Psychol* 2014; 2(1): 146-55.

[30] Wong RS, Ho FK, Wong WH, Tung KT, Chow CB, Rao N, et al. Parental Involvement in Primary School Education: its Relationship with Children's Academic Performance and Psychosocial Competence through Engaging Children with School. *J Child Fam Stud* 2018; 27(2): 1-12.

[31] Momeni K, Abbasi M, Pirani Z, Beyghiyan M. The Role of emotionality and affective atmosphere of family in prediction of Students' Educational Engagement. *Q J Cogn Strategies Learn* 2017; 5(8): 159-82. [Farsi]

[32] Botha F, Wouters E, Booysen F. Happiness, socioeconomic status, and family functioning in South African households: a structural equation modelling approach. *Appl Res Qual Life* 2017; 12(2): 1-43.

[33] Mollborn S, Lawrence E. Family, Peer, and School Influences on Children's Developing Health Lifestyles. *J Health Soc Behav* 2018; 59(1): 133-50.

[34] Durán MA, Extremera N, Rey L, Fernández-Berrocal P, Montalbán FM. Predicting academic burnout and engagement in educational settings: Assessing the incremental validity of perceived emotional intelligence beyond perceived stress and general self-efficacy. *Psicothema* 2006; 18(2): 158-64.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]

Predicting Academic Burnout in Female Medical Students of Shahrekord University of Medical Sciences Based on Perfectionism and Family Emotional Climate in 2016-2017 Academic Year

M. Hajihasani[1]

Received: 04/11/2017 Sent for Revision: 20/01/2018 Received Revised Manuscript: 22/04/2018 Accepted: 25/04/2018

Background and Objectives: Academic burnout is a significant problem associated with poor academic performance. Although there has been increased attention on this issue, literature on the relationship between students' perfectionism and family emotional climate and burnout is relatively limited. The main purpose of this study was to predict academic burnout in female medical students of Shahrekord University of Medical Sciences in 2016-2017 academic year based on perfectionism and family emotional climate.

Materials and Methods: This is a descriptive study**.** Research population consisted of female medical students of Shahrekord University of Medical Sciences, out of which 200 persons were selected by convenience sampling in 2016-2017 academic year and evaluated using Schaufeli et al**.** Burnout Inventory*,* Besharat Perfectionism, and Hilburn-Cobb questionnaire of family emotional climate. Data were analyzed by descriptive statistics (mean ±standard deviation), Pearson's correlation coefficient as well as multiple linear regression**.**

Results: Pearson's correlation results showed a significant relationship between perfectionism and burnout ($p<0.001$, $r=0.218$), and family emotional climate and academic burnout ($p<0.001$, $r=-0.289$). The results of multiple linear regression analysis also showed that perfectionism ($p=0.005$, $B=0.193$) and family emotional climate ($p=0.001$, $B=-0.403$) are predictive of academic burnout and explain 14.2% of variation of the students' academic burnout.

Conclusion: Considering the obtained results, it seems necessary to pay attention to the role of perfectionism and family emotional climate variables in intervention initiatives to prevent or reduce academic burnout.

Key words: Academic burnout, Perfectionism, Family emotional climate, Students, Shahrekord

Funding: This study did not have any funds.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The Ethics Committee of Shahrekord University approved the study.

How to cite this article: Hajihasani M. Predicting Academic Burnout in Female Medical Students of Shahrekord University of Medical Sciences Based on Perfectionism and Family Emotional Climate in 2016-2017 Academic Year. *Univ Med Sci* 2018; 17 (4): 293-304. [Farsi]

1- Assistant Prof., Dept. of Counseling, Faculty of Literature and Humanistic Sciences, Shahrekord University, Shahrekord, Iran, ORCID: 0000-0002-9585-9357
(Corresponding Author) Tel: (038) 32322532, Fax: (038) 323324401, E-mail: dr_hajihasani@lit.sku.ac.ir

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-09-13]

[DOR: 20.1001.1.17353165.1397.17.4.5.0]